

РУХ «ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ» – ЗАГАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

В останні десятиріччя в багатьох країнах світу відбулася широкомасштабна новелізація цивільного процесуального законодавства (Англія, Беларусь, Італія, Латвія, Литва, Нідерланди, Німеччина, Росія, Україна, Франція та ін.). Компаративістські дослідження процесу реформування законодавства в європейських державах свідчать, що зміна процедур стосовно доступності правосуддя є загальною стрижневою проблемою. Сам рух «Доступ до правосуддя», що зародився в 60-х роках минулого століття, має значний вплив на трансформацію цивільного судочинства. Це відіграє важливу роль для подальшого вдосконалення законодавства й розроблення єдиних процесуальних стандартів для країн Європи в умовах загальної так званої кризи правосуддя, що виявляється у формах судової тяганини, надмірних судових

витрат, перевантаженості судів тощо [24].

Проблему доступності правосуддя порушували такі вчені, як: Е. Бланкенбург, В. Варано, Б. Гарт, А. Гіді, П.Готтвальд, А.Г. Давтян, І. Джекоб, М.Г. Єлісеєв, М. Каппеллетті, В.В. Комаров, В.А. Кройтор, О.В. Кудрявцева, І.Є. Марочкін, О.Р. Михайленко, О.М. Овчаренко, В.К. Пучинський, Н.Ю. Сакара, Б. Хесс, А. Цукерман, В.В. Ярков [Див.: 1; 3; 5; 8; 10; 12; 16; 20; 14].

Метою даної статті є вивчення причин виникнення й напрямків руху «Доступ до правосуддя» як загальної умови нововведень у цивільному процесуальному законодавстві європейських країн.

Як зазначив М. Каппеллетті, поняття «право на доступ до правосуддя» виникло як формальне право особи звернутися до суду за захистом своїх прав і у випадку пред'явлення

позову відстоювати свою позицію. З урахуванням того, що доступ до правосуддя був природним правом, останнє не вимагало його забезпечення й гарантування державою, в чому й полягала сутність теорії того часу. В умовах поширення політики невтручання концепція прав людини зазнала радикального реформування. Зароджувався рух, спрямований на визнання соціальних прав та обов'язків урядів, громад, об'єднань та індивідів. У конституціях затверджувалися соціальні права на працю, на охорону здоров'я, на матеріальну захищеність, на освіту, які держава, у свою чергу, повинна була забезпечити. Виникла потреба в опрацюванні діючого механізму захисту й визнання закріплених конституцією основних прав людини, що без ефективного доступу до правосуддя права залишалися лише фікцією [16, с. 6 - 9].

Зважаючи на те, що рух «Доступ до правосуддя» пов'язувався безпосередньо із самим поняттям «доступність правосуддя», вбачається необхідним проведення аналізу вказаного поняття для з'ясування впливу руху на реформування судочинства в європейських країнах.

Початок цього руху поклала фундаментальна публікація

за редакцією М. Каппеллетті й Б. Гарта «Доступ до правосуддя: світовий досвід» (1978 р.), співавторами якої були І. Джекоб, Е. Джонсон, Р. Бендер, К. Стрекер, Ф. Тері та В. Вігоріті [16].

В.К. Пучинський відмічав, що в той час при дослідженні категорії «доступність правосуддя» головна увага приділялася способу гарантування юридичними системами рівних для всіх можливостей захисту порушених прав і забезпечення досягнення соціальної справедливості, що зобов'язувало процесуальну науку замінити метод догматичного аналізу правил судочинства вивченням ефективності їх реалізації на практиці й запропонувати рекомендації для вирішення правових конфліктів [11, с. 122].

У подальшому ця проблема стала вивчатися такими вченими Заходу, як Х. Генн, А. Гіді, П. Готтвальд, Дж. Джолович, Д. Роуд, Ш. Сіннар, А. Цукерман [Див.: 17-19; 21 - 24], які розвивали теорію доступності правосуддя через запровадження нових і вдосконалення існуючих процедур і механізмів. Останніми роками ця тематика активно обговорювалася вченими пострадянського періоду – В.В. Комаровим, Т.М. Нешатаєвою, О.М. Овчаренко, В.К. Пучинським, Н.Ю. Сака-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

рою, В.М. Сидоренко, В.В. Янковим [Див.: 7; 9; 11 - 14; 16].

У теоретико-пізнавальному аспекті слід виокремити фундаментальне положення: рух «Доступ до правосуддя» пов'язувався з основними підходами, що визначалися М. Каппеллетті й Б. Гартом як «хвилі» [16, с. 21 - 54]. Починаючи з 1965 р., ці підходи були хронологічно впорядковані. Перша хвиля, метою якої було забезпечення наданням правової допомоги малозабезпеченим громадянам, сфокусувала увагу на доступності юридичних послуг і судів при вирішенні проблеми судових витрат, судової тяганини й подоланні складностей законодавства й судової системи. Друга хвиля, що мала місце в 70-х роках, стосувалася реформ, спрямованих на забезпечення правового представництва групових і «розкиданих» інтересів, особливо у сфері захисту прав споживачів та охорони навколишнього природного середовища. Період третьої хвилі припав на 80-ті роки й пов'язувався безпосередньо з підходом до доступності правосуддя [Див.: 16, с. 21; 15, с. 3]. Він виник як реакція на розчарування, викликане повільним вирішенням проблеми розширення можливостей доступу до права [1, с. 101]. Згодом почали вирізня-

ти ще 2 хвилі – четверту і п'яту. Так, Р.А. Макдональд, канадський процесуаліст, зазначив, що в 90-х роках розпочалася четверта хвиля, що пов'язувалася з превентивним правом і характеризувалася концентрацією уваги на створенні органів для альтернативного вирішення конфліктних ситуацій. П'ята хвиля, період якої наразі незавершено, спрямована на сприяння доступу до «всіх установ, де право створюється, систематизується, здійснюється, тлумачиться й застосовується» [15, с. 3].

Можна зробити висновок, що доктринальне осмислення поняття «доступність правосуддя» відбиває еволюційність поглядів на нього, що виявляється у виникненні й розвитку напрямків руху «Доступ до правосуддя» завдяки акцентуації уваги на певних проблемах, пов'язаних з можливістю безперешкодного звернення особи до суду та процедурою подальшого розгляду її справи.

Сучасні погляди на розглядуване поняття втілюють історичний досвід і відбивають проблеми цього явища. Так, на думку Н.Ю. Сакари, доступність правосуддя — це певний стандарт, до складу якого «слід включити інститути, які забезпечують реальну можливість

особи звернутися до суду за захистом своїх прав, не обмежуючи сферу правосуддя певним колом справ, створюють механізми захисту всіх прав людини, гарантують, що процедура розгляду справи буде справедливою, а відновлення порушених прав – ефективним, усувають перешкоди фінансового характеру за рахунок звільнення певних категорій осіб повністю або частково від сплати судових витрат, надання відстрочки чи розстрочки у їх сплаті, надають можливість скористатися послугами представника або отримати правову допомогу іншим способом» [12, с. 30].

Доступність правосуддя також визначається як сукупність економічних, організаційних і правових умов, що забезпечують фактичну реалізацію права людини на судовий захист [2, с. 9], і як можливість усіх бажаючих вільно, без перешкод, на рівних умовах використати цей інститут для забезпечення своїх прав і законних інтересів [8, с. 40].

Досить поширеним є також уявлення про доступність правосуддя як про принцип цивільного судочинства. Так, В.В.Ярков трактує цю правову категорію як принцип цивільного процесуального права, згідно з яким заінтересовані особи

мають право в порядку, встановленому законодавством про цивільне судочинство, звернутися до суду за захистом порушених або оспорюваних прав, свобод або законних інтересів [14, с. 42]; В.М.Сидоренко – як забезпечену законом можливість безперешкодно звернутися до суду за захистом своїх прав і отримати судовий захист [13, с. 7, 8]; О.М.Овчаренко – як принцип організації й діяльності судової влади, сфера дії якого поширюється на організацію судової системи й регламентацію процедури вирішення судом справ [9, с. 8]. Існує також думка, що доступність правосуддя — це наявність інституціональних і процесуальних гарантій, що забезпечують права потенційних учасників процесу на справедливе правосуддя [6, с. 75].

Як вбачається, найбільш обґрунтованою є характеристика доступності правосуддя як певного стандарту з усіма його складниками зважаючи на розроблення й виокремлення загальних норм, відповідно до яких оцінюються рівень і якість останньої, які можна назвати типовими нормативами доступності. Як зазначає В.В.Комаров, доступність правосуддя стала міжнародним стандартом з огляду на те, що реалізація основних прав людини і громадя-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

нина пов'язується зі судовими процедурами, які не ускладнювали б, а полегшували судовий захист [7, с. 102].

З огляду на багатоаспектність конструкції «доступність правосуддя» повністю розкрити зміст її системи можна лише в нерозривному зв'язку зі структурними елементами, від яких залежить такий доступ і на яких він ґрунтується.

Достатньо чітку й точну характеристику складових елементів цього поняття на підставі ґрунтовного аналізу різних наукових позицій і точок зору запропонувала Н.Ю.Сакара. На її думку, «в процесуальному аспекті можна виділити такі складові елементи доступності правосуддя, як «раціональна» юрисдикція суду, право громадського інтересу, «право бідності», надання правової допомоги особам, які цього потребують, за допомогою процесуальних механізмів, належна судова процедура та розумні строки судового розгляду». Під раціональною юрисдикцією вона розуміє юрисдикцію суду, що відповідає певним критеріям для сприяння зменшенню кількості завдань, що не належать до сфери відправлення правосуддя. Правом громадського інтересу вважаються права й інтереси необмеженого кола осіб, персоніфікувати яких

неможливо. «Правом бідності» є право малозабезпеченої особи звернутися до суду завдяки існуванню інституту судових витрат. Неможливість отримання правової допомоги, пов'язана з матеріальним становищем особи, є обмеженням процесуального характеру, отже, існування процесуальних інститутів з надання правової допомоги має бути обов'язковим елементом доступності правосуддя. Конструкція «належна судова процедура» означає справедливість процедури, яка забезпечує право на справедливий судовий розгляд і впливає з концепції верховенства права й загальноприйнятих стандартів справедливості. Розумний строк судового розгляду виділяється автором як окремий елемент з огляду на його особливе значення для звернення громадян за захистом до суду [12, с. 54 - 58].

Виходячи з генези наявних теорій доступності правосуддя й певного консенсусу науковців все ж таки можна звернути увагу на можливість деяких уточнень цього поняття при класифікації його елементів як визначальних юридичних інструментів забезпечення доступності, а також її понятійної характеристики. Для детальнішого й поглибленішого вивчення впливу досліджуваного руху на

модернізацію процесуального законодавства доцільним є поділ указаних елементів цього поняття на групи за критеріями, що надасть можливість виокремити іншоаспектний підхід до нього при оцінці масштабного реформування й гармонізації законодавства.

Вбачається можливим класифікувати 5 зазначених елементів на 3 основні групи залежно від таких критеріїв: (а) юрисдикційний, який визначається оптимальною юрисдикцією суду; (б) суб'єктно-складовий, що зумовлюється специфікою кола осіб, які можуть звертатися до суду за захистом своїх прав, і пов'язується з правом громадського інтересу, «правом бідності»; (в) процедурний, що стосується надання правової допомоги особам, які цього потребують, забезпечення належної судової процедури й розумних строків судового розгляду. З нашого погляду, такий підхід відбиває певний механізм цього явища й надає можливості системно оцінювати ефективність реалізації доступності правосуддя.

З категорією «доступність правосуддя» нерозривно пов'язані поняття «право на суд» і «право на справедливий судовий розгляд». Певний матеріал для цього дає практика Європейського суду з прав лю-

дини (далі – ЄСПЛ). Поняття «право на суд» висвітлено в рішеннях ЄСПЛ, який, розглядаючи справи щодо права кожного на справедливий суд, виділив доступ до правосуддя як елемент права на суд, надавши цій проблемі універсального значення. Загалом же право на суд у прецедентах ЄСПЛ складається з 3-х елементів: (а) суд, який установлено відповідно до закону і який відповідає вимогам незалежності й неупередженості; (б) йому належить мати достатньо широку компетенцію для вирішення всіх аспектів спору, до яких застосовується ст.6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод (далі – Конвенція); (в) особа повинна мати доступ до такого суду. Третій елемент, який можна визначити як право на доступ до суду, означає, що особа вправі вільно ініціювати судовий розгляд справи про захист порушених чи оспорюваних нею прав чи інтересів і право на належне виконання судового рішення. Це покладає на державу як негативний обов'язок – утриматися від створення неналежних процесуальних перешкод для доступу до суду, так і позитивний – забезпечити практичний та ефективний доступ до нього [2, с. 8]. Як бачимо, право особи на суд і доступність правосуд-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

дя співвідносяться як поняття загальне і часткове.

Що стосується співвідношення доступності правосуддя і права на справедливий судовий розгляд, то слід зазначити, що останнє, як підкреслюють науковці, аналізується з 2-х поглядів – широкого й вузького. Так, при тлумаченні ч. 1 ст. 6 Конвенції ЄСПЛ зазначив, що ця стаття не лише містить детальний опис гарантій, що надаються сторонам у цивільних справах, а й захищає в першу чергу те, що дає можливість практично користуватися такими гарантіями, – доступ до суду. Указується, що право на справедливий судовий розгляд, закріплене в цій статті, варто розглядати ширше, ніж воно вписано у вказаній нормі, – як право на доступ до правосуддя, яке хоча безпосередньо й не передбачено в Конвенції, але впливає з неї. Отже, у широкому значенні правові конструкції «право на справедливий судовий розгляд» і «право на доступ до правосуддя» ототожнюються. У вузькому ж розумінні перша передбачає лише справедливий розгляд, тобто охоплює тільки процедурну сторону. [10, с. 4, 15, 16].

З огляду на дефініцію поняття «доступність правосуддя» справедливий судовий роз-

гляд у вузькому сенсі є складником доступності правосуддя, отже, категорії «право на суд», «доступність правосуддя» і «право на справедливий судовий розгляд» співвідносяться як загальне, часткове й одиничне. Якщо ж розглядати поняття «право на справедливий судовий розгляд» у широкому значенні, то поняття «право на суд», «доступність правосуддя» і «право на справедливий судовий розгляд» співвідносяться як поняття загальне й одиничне, оскільки категорії «право на доступ до правосуддя» і «право на справедливий судовий розгляд» ототожнюються. Зазначене розмежування дозволяє з'ясувати місце права особи на доступ до правосуддя в системі інших пов'язаних з ним понять, через які воно тлумачиться, й межі реалізації цього права, що є нагальним для оновлення існуючих і розроблення нових дійових механізмів забезпечення дотримання й гарантування права кожного на безперешкодний такий доступ.

На національному рівні в країнах Європи розпочалася поступова модернізація цивільного процесуального законодавства з урахуванням засадничих принципів цивільного процесуального права, що сприяють підвищенню доступ-

ності правосуддя. У законодавстві окремих держав схематично віддзеркалювалась реакція суспільства і правотворців на зазначені проблеми, що поставали в процесі розгортання загального руху з доступності. Так, з 1 січня 1976 р. вступив у силу новий ЦПК Франції, в якому були анульовані складні й архаїчні конструкції, посилювалися влада й активність суду, вдосконалювалася термінологія викладення правових норм, вводилася система загальних положень. Законом від 9 вересня 2002 р. (la Loi n.1138 du 9 September 2002) були створені місцеві суди для розгляду дрібних спорів, що мали на меті примирити сторони [4, с. 88, 91].

У Німеччині, яка відреагувала відповідними пропозиціями щодо вдосконалення законодавства шляхом запровадження обов'язкових узгоджувальних процедур у позовах з невеликою ціною, спрощенням процедури апеляційного оскарження [19, с. 754-765], порядок розгляду спорів у судах загальної юрисдикції регулюється Цивільним процесуальним кодексом від 30 січня 1877 р. (Zivilprozessordnung, ZPO), що набрав чинності 1 жовтня 1879 р. й діє в редакції від 12 вересня 1950 р. із внесеними змінами. Найбільш істотні зміни

знайшли своє відбиття в Законах про спрощення й прискорення судочинства від 9 грудня 1976 р., про реформу цивільного процесу від 27 липня 2001 р., який, зокрема, відкрив можливість проведення судового засідання з використанням Інтернету, реформував процедуру оскарження судових рішень і постанов [5, с. 31].

Особливе місце серед країн – учасниць досліджуваного нами руху посідає Англія, де відбулася справжня революція під цією ж назвою – «доступ до правосуддя» [3, с. 33, 37]. Із 26 квітня 1999 р. англійські суди почали керуватися новими Правилами цивільного судочинства (Civil Procedure Rules) 1998 р., у ст.1.1 (1) яких зазначалося, що вони є новим процесуальним кодексом, що уповноважує суд вести процес справедливо. Доктрина доступності правосуддя була висвітлена в цих Правилах через спектр нововведень, зокрема, через диверсифікацію розгляду цивільних справ.

Значних змін під впливом руху «Доступ до правосуддя» зазнало законодавство України з прийняттям Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) 2004 р. Метою запровадження новацій ЦПК було сприяння захисту порушених або оспорюваних прав і свобод гро-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

мадян і втілення в життя права на справедливий судовий розгляд. Про це свідчить закріплення у його ст.1 завдань цивільного судочинства: справедливий, неупереджений і своєчасний розгляд цивільних справ та їх вирішення з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Частина 1 ст. 157 ЦПК передбачає, що суд розглядає справи протягом розумного строку, що становить не більше 2-х місяців з дня відкриття провадження у справі, а справи про поновлення на роботі, про стягнення аліментів – протягом одного місяця. Положення вказаних норм мали на меті інкорпорацію норм міжнародно-правових актів, що стосувалися механізмів підвищення доступності правосуддя у національне законодавство. Крім того, в Кодексі було закріплено спрощений порядок розгляду цивільних справ – наказне провадження і введено інститут заочного розгляду справ.

Модернізація процесуального законодавства в європейських країнах стала закономірним результатом масштабного поширення руху «Доступ до правосуддя» й поступовим розвитком його засадничих при-

нципів. Цей рух виник як суспільна реакція на незбалансованість і протистояння між вимогами процесуальних інститутів і потенційністю реалізації цих вимог. На прикладі багатьох європейських країн, процесуальне законодавство яких зазнало реформування, можна зробити такий висновок: незважаючи на те, що законодавство віддзеркалює вимоги, які висувуються через різні процедури, розпочатий процес модернізації свідчить про поштовх до загальноєвропейського наміру зробити правосуддя доступним не тільки окремо в кожній державі.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що рух «Доступ до правосуддя» перш за все став поштовхом до розвитку доктрини цивільного процесуального права, що значно розширило сучасну проблематику процесуальної науки. До того ж цей рух заклав передумови новелізації нормативно-правової бази європейських країн і став чинником подальшої модернізації законодавства і практики його застосування. За допомогою визначення поняття «доступність правосуддя», з яким безпосередньо пов'язується рух «Доступ до правосуддя», через триланкову систему виміру, а саме через юрисдикційний, суб'єктно-складовий і

процедурний критерії, та пов'язаних з ним таких понять, як «право на справедливий судовий розгляд» та «право на суд», вбачається можливим з'ясувати обсяг запровадження необхідних законодавчих змін і нововведень.

Список літератури: 1. *Бланкенбург З.* Юристы и правовые инновации в Германии и США (сравнительный анализ) // Гос-во и право. – 1997. – № 5. – С. 100 - 108. 2. *Бурий А., Васюта М., Таратула Р.* Моніторинг доступності суду. Рапорт з моніторингу. – Л.: Регіон. громад. фонд «Право і демократія», 2007. – 82 с. 3. *Варано В.* Некоторые размышления о процессуальном праве и подходе «общего стержня». // Ежегодник сравн. правоведения. – 2004. – С. 29-38. 4. *Гражданский процесс зарубежных стран: Учеб. пособ. / Под ред. А.Г. Даевтян.* – М.: ТК Велби, Проспект, 2008. – 480 с. 5. *Елисеєв Н.Г.* Гражданское процессуальное право зарубежных стран: Учеб. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Проспект, 2004. – 624 с. 6. *Козак Д.* Суд в современном мире: проблемы и перспективы // Правозащитник. – 2001. – № 3. – С. 69-83. 7. *Комаров В.В.* К проблеме о конституционных основаниях гражданского судопроизводства // Современная доктрина гражданского, арбитражного процесса и исполнительного производства: теория и практика: Сб. науч. ст. – Краснодар – СПб.: Юрид. центр Пресе, 2004. – С. 91-108. 8. *Михайленко О.* Про систему елементів доступності громадян до правосуддя// Вісн. Акад. прокуратури України. – 2007. – № 3. – С. 39-43. 9. *Овчаренко О.М.* Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10/ Нац. юрид. акад. України. – Х., 2007. – 21 с. 10. *Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві: Навч. посіб. / Комаров В.В., Сакара Н.Ю.* – Х.: Нац. юрид. акад.України, 2007. – 42 с. 11. *Пучинский В.К.* Проблемы доступности правосудия (обзорный реферат) // За рубежом: Реферат. жур. – 1980. – № 2. – С. 121-139. 12. *Сакара Н.Ю.* Проблема доступності правосуддя у цивільних справах: Дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2005. – 209с. 13. *Сидоренко В.М.* Принцип доступности правосудия и проблемы его реализации в гражданском и арбитражном процессе: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук/ Урал. гос. юрид. акад. – Екатеринбург, 2002. – 24 с. 14. *Ярков В.В.* Гражданский процесс. Учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.:Волтерс Клувер, 2005. – 720 с. 15. *Association of Canadian Court Administrators. Development of Performance Standards in Civil Justice: A Discussion Paper «Into The Future Conference» December, 2006 [Електрон. ресурс].* – Режим доступу: //cfcj-fcjc.org/docs/2006/acca-en.pdf. 16. *Cappelletti M., Garth B.(1978) Access to Justice I: A World Survey.* Alphen aan den Rijn: Sijthoff and Noordhoff. 1037 p. 17. *Genn H.* Solving Civil Justice Problems. What might be best? Scottish Consumer Council Seminar on Civil Justice, January, 19, 2005 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: // www.ucl.ac.uk/laws/ academics/profiles/docs/genn_05_civil_justice_problems.pdf. 18. *Gidi A.* Class Actions in Brazil: A Model for Civil Law Countries. University of Houston Law Center. The American Journal of Comparative law. – 2003 – Vol. 51. – P. 311-408. 19. *Gottwald P.* Civil Procedure Reform in Germany. University of Regensburg American Journal of Comparative Law. – 1997. – Vol. 45, № 4. – P. 753-766. 20. *Hess B.* Verbrauchermediation. Zeitschrift für Zivilprozeß. 2005. – 118/4. – P. 427-459. 21. *Jolowicz J. A. .* On civil procedure. Cambridge University Press, 2000. – 425 p. 22. *Rhode D. L.* Access to justice. New York: Oxford University Press, 2004. – 265 p. 23. *Sinnar Sh.* «The Access to Justice Movement,» topic brief, Legal Institutions Thematic Group. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: //siteresources.worldbank.org/INTLAWJUSTINST/Resources/AccessToJustice.pdf. 24. *Zuckerman A. A.* Civil Justice in Crisis: Comparative Perspectives of Civil Procedure (Reviewed by Herbert M. Kritzer, Department of Political Science, University of Wisconsin Madison). [Електрон. ресурс]. Режим доступу: // www.bsos.umd.edu/gvpt/lpbr/subpages/reviews/zuckerman.html.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

ДВИЖЕНИЕ «ДОСТУП К ПРАВОСУДИЮ» – ОБЩЕЕ УСЛОВИЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАНАХ

Ткач Е.В.

Исследуется история возникновения и развития движения «Доступ к правосудию». Анализируются понятие доступности правосудия и его составные элементы. Определяется влияние данного широкомасштабного движения на модернизацию гражданского процессуального законодательства стран Европы.

Ключевые слова: движение «Доступ к правосудию», доступность правосудия, реформа гражданского процесса, модернизация гражданского процессуального законодательства стран Европы.

THE ACCESS TO JUSTICE MOVEMENT AS A GENERAL CONDITION OF CIVIL PROCEDURE REFORMS IN EUROPEAN COUNTRIES

Tkach E.V.

The history of the Access to Justice Movement origin and development is studied. The concept of access to justice and its components are identified. The impact of this wide-ranging Movement on the updating of Civil Procedure legislation in European Countries is ascertained.

Key words: Access to Justice Movement, Access to Justice, Civil Procedure Reform, updating of Civil Procedure legislation in European Countries.

Надійшла до редакції 07.04.2010 р.

УДК 349.2

В.О. Бабенко, аспірантка
*Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

УМОВИ Й ПОРЯДОК РОЗІРВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА П. 7 СТ. 40 КЗПП УКРАЇНИ

На практиці дуже часто виникають випадки розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця в разі появи працівника на роботі в нетверезому стані чи в стані наркотичного або токсичного

сп'яніння. Аналіз норм трудового законодавства, наукової правової літератури й судової практики дає можливість виявити достатньо велику кількість проблем, виникаючих при застосуванні умов звільнення